

‘Enorme keuzerijkdom in sortiment om elke ruimte fantastisch te maken’

Top acht afwegingen bij sortimentskeuze

Door verschillende situaties en criteria te overwegen – grondslag en aanlegomstandigheden voorop –, kan een gemeente een veelzijdige en robuuste sortimentskeuze maken, die voldoet aan de specifieke behoeften en doelstellingen van de gemeenschap. Martien Mantje van Boom & Bonheur zet acht afwegingen bij de keuze van sortiment op een rij.

Auteur: Karlijn Raats

Microklimaten

‘Verschillende microklimaten binnen de gemeente kunnen invloed hebben op de groei en gezondheid van beplanting. ‘Zo is er bij hoogbouw een windgevoelig microklimaat met venturi- en valwinden. Dit soort locaties heeft een grote invloed op breukgevoelige kronen. Let erop bij de keuze van een boom hoe goed hij überhaupt tegen wind kan en vervolgens hoe windvast hij is. Bij hoogbouw aan de kust is de sortimentskeuze nog beperkter, vanwege de invloed van zoute wind op die locaties. Geschikte soorten bij hoogbouw zijn bijvoorbeeld *Tilia x europaea* ‘Pallida’, *Metasequoia glyptostroboides*, *Platanus hispanica* en *Acer campestre*. Bij hoogbouw aan de kust zijn dat coniferen zoals *Larix kaempferi*, *Pinus nigra*, *P. sylvestris* en *P. parviflora*, eiken zoals *Quercus cerris*, *Q. bicolor* en *Q. phellos*, en iepen zoals *Ulmus* ‘Dodoens’, *Ulmus* ‘Homestead’ en *Ulmus* ‘Wanoux.’

‘Ook het tegenovergestelde van windgevoelige locaties komt voor aan de kust. Zo wordt er op sommige locaties aan de kust luwte gecreëerd achter U-vormige gebouwen of in binnentuinen. ‘Met hogere planten en bomen kan ook een microklimaat worden gecreëerd waarin schaduwsoorten toegepast kunnen worden, zoals de zuurminnende soorten *Rhododendron* en *Acer palmatum* en varens.’

‘In een wadi kan ook een microklimaat ontstaan, als er zaden zijn gestrooid tussen verschillende planten die zorgen voor een afwisseling van schaduw- en lichtplekken. In een dergelijk microklimaat kunnen soorten met elkaar kruisen, wat leidt tot een grotere diversiteit. Geschikte soorten zijn een combinatie van vochtminnend en droogteresistent sortiment, waaronder *Taxodium*, *Salix*, *Liquidambar* en *Nyssa*.’

Larix kaempferi, geschikt bij hoogbouw aan de kust

Pinus sylvestris 'Lappens Japanese', geschikt bij hoogbouw aan de kust

Quercus cerris, geschikt bij hoogbouw aan de kust

Acer palmatum 'Atropurpureum', voor een schaduwrijk microklimaat in de luwte

Rhododendron 'Cunningham's White', voor een schaduwrijk microklimaat in de luwte

Historische of culturele locaties

Bij beplanting in de buurt van historische of culturele locaties moet rekening worden gehouden met de esthetische en historische context, door gebruik van historisch passende plantensoorten. Mantje: 'Het identificeren van geschikte soorten is vaak een studie op zich. Dat doe je aan de hand van ontwerpbronnen uit die tijd, eventueel in samenwerking met lokale erfgoedorganisaties. Men kijkt dan vaak naar het toegepaste sortiment bij aanleg of naar een belangrijke ontwikkeling in de periode na aanleg. In uitzonderlijke gevallen kiest men voor nakomelingen van het bij aanleg toegepaste sortiment. Maar in de meeste gevallen wordt er gezocht naar sortiment dat past in het historische beeld. Dat hoeft niet hetzelfde sortiment te zijn, maar wel "in de geest

statigheid en natuurlijke schoonheid bieden. Zo werd rode beuk als laanbeplanting gebruikt om aan te geven dat het de bewoners van het pand voor de wind ging.

Biodiversiteit en ecologie

Door de keuze van geschikt sortiment kunnen ecologische corridors en groenstroken gecreëerd worden die habitats verbinden, de biodiversiteit verhogen en de ecologische waarde van het perceel verhogen. Mantje: 'Hierbij wordt vaak direct aan inheems sortiment gedacht, waarbij de soorten de lokale fauna ondersteunen, en bladzetting en bloeiperiode zijn afgestemd op het Noordwest-Europese klimaat. Bij ecologische beplanting wordt echter voorbijgegaan aan het feit dat er ook exoten zijn die wel degelijk bijdragen aan de biodiver-

gebruikers. Mantje: 'De aanplant van bomen biedt schaduw bij speelplaatsen en zitgebieden, of op zijn minst transparantie doordat de kroon de felle zon barricadeert, maar wel veel licht doorlaat. Voorbeelden van bomen met een transparante kroon die geschikt zijn voor een publieke ruimte, zijn meerstammige berk en schijnbeuk. Strategisch geplaatste en opgekroonde beplanting biedt veiligheid, door het creëren van een goede doorkijk of zichtassen. In drukbezochte ruimtes kun je ook het beste sortiment kiezen met lage allergene eigenschappen. Het is bekend dat mensen allergisch kunnen zijn voor het stuifmeel van *Hedera* en elzen. *Acer pseudoplatanus* en *Acer negundo* kunnen niet bij paarden worden geplant omdat ze atypische myopathie (AM) veroorzaken. Gemeenten zijn terughoudender geworden

'Bodemomstandigheden tellen ook zwaar mee bij de keuze van het juiste sortiment'

van". Bovendien moet gekeken worden of het gekozen sortiment past bij de bodemomstandigheden. Het kan namelijk zijn dat de grondwaterstand in de loop van de tijd is veranderd, bijvoorbeeld als gevolg van bouwprojecten.' Zo had de tuinarchitect Zocher een voorkeur voor bomen die het natuurlijke landschap benadrukken en versterken. Mien Ruys hield van losse bomen en heesters met een lichte, luchtige uitstraling en een natuurlijke groeiwijze, die pasten bij haar vaste planten en haar streven naar strakke lijnen, eenvoud en helderheid in haar ontwerpen. Bij kasteeltjes en landgoederen staan vaak bomen die een gevoel van

siteit, bijvoorbeeld door het verlengen van het seizoen voor insecten en het bieden van schuilplaatsen en vruchtdracht voor dieren en insecten. Ik noem slechts enkele van de vele geschikte soorten om de biodiversiteit en ecologie te verhogen, zowel inheems als exoot: *Quercus robur* en *Ulmus laevis* (inheems), *Styphnolobium japonicum*, *Amelanchier lamarckii* en *Tetradium daniellii* (exoot).'

Sociale publieke ruimtes

Publieke ruimtes zoals parken, speeltuinen en recreatiegebieden vereisen beplanting die veilig, aantrekkelijk en functioneel is voor

De bloei van *Ulmus 'Pioneer'* levert voedselbronnen voor bijen en andere bestuivers, vooral in de vroege lente wanneer voedselbronnen soms schaars zijn.

Gleditsia triacanthos 'Sunburst' is met een transparante kroon geschikt voor een publieke ruimte.

Sommige bomen zijn blikvangers dankzij de kenmerkende bast.

met de aanplant van eiken in verband met de eikenprocessierups. Maar mits ze in gevarieerd soortenverband zijn aangeplant, zal de overlast beperkt zijn.'

Waterbeheer

Beplanting kan een rol spelen in het beheer van regenwater en het voorkomen van wateroverlast. Bij waterbeheer kun je denken aan minder bestraten, maar ook aan bomen en planten voor wadi's en regenwaterbuffers. Dat zijn soorten die goed gedijen in natte omstandigheden of bijdragen aan waterinfiltratie. Geschikte boomsoorten voor in een wadi zijn *Alnus glutinosa*, *Alnus incana*, *Taxodium distichum* en *Nyssa sylvatica*. Door de stijgende zeespiegel komt er in het westen van het land ook meer zout omhoog, wat een effect heeft

op de beplanting. Boomsoorten die hiertegen gewapend zijn, zijn bijvoorbeeld *Hippophae salicifolia* 'Robert', *Eleagnus angustifolia* (voor aan de kust), *Pyrus calleryana*, *Koelreuteria paniculata* en *Quercus coccinea*.

Luchtkwaliteit en geluidsreductie

Groen draagt bij aan het verbeteren van de luchtkwaliteit en het reduceren van geluids-overlast in stedelijke gebieden. In een geluidswal vangen klimplanten fijnstof af en reduceren ze verkeersgeluiden; naaldsoorten vangen fijnstof af langs tunnels. Er zijn boomsoorten die zware metalen opnemen uit de bodem en soorten die stikstof uit de lucht halen en NOx-/O3-zuiverend zijn, alles zonder dat dit veel nadelig effecten heeft op de boom zelf. Voorbeelden zijn *Robinia pseudoacacia* 'Nyerségi'

en *Juglans nigra*, die veel NOx/O3 en CO₂ opnemen, wilgen en populieren, die een bijdrage leveren aan de opname van zware metalen, en *Tilia tomentosa*, die van grote waarde is voor de opname van zowel fijnstof als NOx/O3 en CO₂.

Een tunnелеffect bij de groenaanleg is van belang voor het tegengaan van hoge concentraties fijnstof en vluchtige organische stoffen in stedelijk gebied. De Ramblas in Barcelona is een voorbeeld van een lange straat waarin de boomkronen elkaar raken, waardoor ze een dak vormen waaronder schadelijke stoffen blijven hangen.

Seizoensgebonden variatie

Seizoensgebonden variatie zorgt het hele jaar door voor een aantrekkelijke en dynamische

Acer negundo 'Sensation'. Paarden die abnormaal veel bladeren of takken van deze boom eten, kunnen last krijgen van maag- en darmproblemen of andere ongunstige reacties.

Koelreuteria paniculata is bestand tegen het zilter wordende grondwater als gevolg van de stijgende zeespiegel.

Robinia pseudoacacia 'Tortuosa' haalt stikstof uit de lucht en legt het vast in de bodem.

‘Er zijn ook exoten die bijdragen aan de biodiversiteit, bijvoorbeeld door seizoensverlenging voor fauna’

Martien Mantje

groene omgeving, wat bijdraagt aan de esthetiek en de betrokkenheid van de gemeenschap. Bij het woord ‘seizoenen’ wordt vaak gedacht aan visueel aantrekkelijke voorjaarsbloei en najaarsverkleuring, het indian summer-effect. Mantje: ‘Maar vergeet de late bloeiers niet, zoals *Heptacodium micobioides*, *Tetradium danielii* en *Tilia henryana*, vruchtbehouders zoals *Malus* ‘Red Sentinel’ en *Crataegus x persimilis* ‘Splendens’, en winterbloeiers zoals *Prunus subhirtella*, *Parrotia persica* en *Corylus avelana*. Denk ook aan bomen met een bijzondere stam of een kenmerkende bast, bijvoorbeeld geschilferd of van een bepaalde kleur. Het draait dus niet alleen om het voorjaar of de herfst als het gaat om onderscheidend vermogen. In de zomer springen sommige soorten eruit door een bepaalde bladstructuur of lichtfiltering.

Neem *Sophora* of *Gleditsia*, die een prachtig lichtsilhouet geeft als de zon erdoorheen schijnt.’ Ook in de onderbeplanting kun je kijken naar interessante seizoensgebonden variatie en een mix van groenblijvende en bladverliezende soorten, evenals planten die in verschillende seizoenen bloeien.

Veiligheid

Beplanting kan van invloed zijn op de veiligheid. Verkeerskundigen willen soms zichtlijnen blokkeren om het verkeer langzamer te laten rijden, of juist een beter zicht creëren. Dat kan door het aanleggen van lage beplanting of bomen met een hoge kroon langs voet- en fietspaden, om zichtlijnen en overzicht te behouden. ‘Het is raadzaam om aan het einde van een trottoir, waar een weg uitkomt, geen

beveerde bomen te planten, maar hoogstambomen of doorzichtige beplanting. Ook kan het mooi zijn om een solitaire boom die tot onder beveerd is, te laten uitlopen in een bosschage, om de verbinding tussen natuur en cultuur te versterken. Op publieke plaatsen, zoals in parken en op pleinen, waar ook ‘s avonds mensen lopen die zich veilig willen voelen, is openheid en doorzichtigheid van belang. Uiteraard geldt ook dat beveerde bomen zich niet lenen voor plaatsen waar een minimale doorrijhoogte vereist is in een beperkt profiel. Door beveerde en meerstammige bomen open te snoeien, kun je het gevoel van veiligheid verbeteren en tegelijkertijd een speelaanleiding creëren, die weer nieuwe veiligheidsuitdagingen met zich meebrengt.

Mantje onderstreept tot besluit: ‘Ik geef in dit artikel slechts enkele voorbeelden. Bij de keuze van sortiment – passend bij de toepassingslocatie – is er een ongelooflijke rijkdom aan mogelijkheden voor het creëren van fantastische ruimtes.’

Euonymus alatus ‘Compactus’ verandert van donkergroen in de zomer naar knalrood in de herfst.

Malus ‘Red Sentinel’, mooi om zijn vruchtbehoudende eigenschap

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!